

ומקשינן לריש לקיש מהא דתנן: (7) חישב ליתן את הניתנין למטה למעלה, למעלה למטה, כפי שהקשינו לשמואל, שהרי ריש לקיש סובר כמותו. וכן הקושיא השניה וכל המשא ומתן שלעיל עד דברי הגמרא

נפסל הקרבן כיון שזריקה שלא במקומה כבמקומה, ויש כאן מחשבת פסול על זריקה. (6) אבל אין בו כרת משום שאין זו זריקה המתרת בשר באכילה, וכמו שנתבאר לעיל.

רבינו פרץ, שמדובר כאן באופן שחישב על מנת לשפוך את שיירי הדם למחר שאמנם מדאורייתא אין שאר הדם נפסל אם הניחו למחר אבל נפסל מכל מקום יש לגזור בזה אטו להניח את הדם עצמו למחר.

והאור שמח [הלכות פסולי המוקדשין, פרק ב' הלכה י"ב] חידש, שדין זה ששלא במקומו כמקומו דמי הינו רק במקום שאם היה נותנו במקומו היה כשר, שבוה אף כשנתן שלא במקומו מועיל לכפרה. אבל באופן שאם היה נותנו במקומו לא היה כשר אז אף שלא במקומו פסול. ולכן, כשנותנו שלא במקומו במחשבת פיגול, כיון שאם היה נותנו במקומו באופן זה היה נפסל משום פיגול, אין להכשירו על ידי שנותנו שלא במקומו. ואמנם זה דחוק, כיון שמה שאם היה נותנו במקומו היה פסול אין זה מחמת איזה חסרון בעצם הניתנה, אלא משום פסול חיצוני של מחשבת פיגול הפוסלת.

ובחזו"א [קדשים קמא, סימן ל' ס"ק ד'] שכתב לחלק, שבזריקה שלא במקומה במחשבת פיגול אשר אמנם אינה מפגלת אבל מכל מקום פוסלת את הקרבן כי מאחר ומכפרת על הבעלים קרייה עבודה ושייך לפסול בה במחשבה ולא התמעט בה אלא דין כרת של פיגול אשר לזה נדרש שתהא הקרבת הדם [שהוא המתיר] כהלכתה ובשלא במקומו חסר בהקרבתו כהלכתו, ומה שאין כן בחישב בשאר עבודות על זריקה שלא במקומה שבוה אין הקרבן נפסל כלל כיון שזריקה כוונתה קרייה אכילת מוצח מאחר ואינה מתירה את הבשר. ולכן כתב שמבואר מה שאמר ריש לקיש לפסול בחישב בעת זריקה שלא במקומה.

ובכתבי הגר"ז כתב, שמחשבת פיגול בזריקה שלא במקומה יש לה לפסול משום שאמנם אין כאן זריקה ביחס לקרבן אבל ביחס לכפרת בעלים נחשבת זריקה ואם כן בזה עצמו חל פיגול והיינו שדין הפיגול לחול ולפסול את גוף העבודה אף שאין הוא חל ביחס לכל הקרבן, והוכיח דבריו מדברי הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין, פרק י"ד הלכה ב'] שהעלה דבריו שם [וכן העלו הקרן אורה והגר"ח הלוי] שסובר שטמא שזרק עושה שיריים את הדם הנותר אבל אם חישב מחשבת פיגול אין עושה שיריים. והיינו שאמנם טמא אינו ראוי לעבודה ואין מחשבתו מפגלת אבל מכל מקום כיון שלעינן עשיית שיריים נחשבת זריקתו זריקה הרי שביחס לזה עצמו נתפסת מחשבתו ופוסלת את זריקתו עצמה ונחשב כאילו לא זרק ולכן אין עושה שיריים.

7. העיר הקרן אורה, שאפשר היה לגמרא להקשות ממשנתנו עצמה מדוע פסול ולא פיגול כשם שמקשה מן הברייתא המובאת לעיל. ובשפת אמת כתב, שמהמשנה אין להקשות, כי פשוט שמאחר ומחשבתו היתה בעת זריקה שלא במקומו ואין כאן מחשבת פיגול בדם הקרב כהלכתו, אין דינו להתפגל. וכל קושיית הגמרא היא מן הברייתא, שחישב על זריקה שלא

היא, משום שסובר שמחשבה כמעשה וכשם שאם היה מניח את הדם למחר היה נפסל הוא הדין כאשר מחשב להניחו [וכמבואר בגמרא לקמן לו א.], ואילו הטעם של רבנן לפסול במחשבת פיגול על זריקה שלא במקומה אינו משום כן, אלא משום שיש כאן מחשבת זריקה למחר שלא נתמעטה אלא מדין פיגול, ואם כן מה שייך להביא את דברי רבי יהודה כדמיון למחשבת הפוסלת אף על פי שאינה מפגלת? וכן תמחו החזון איש [סימן ז' ס"ק ד'], והקהלות יעקב [סימן כ"ב].

וכתב הקהלות יעקב לבאר, שיסוד דין פיגול אף לרבנן הוא מטעם מחשבה כמעשה וכפי שנדרש דין זה ממה שנאמר בתורה "ואם האכל יאכל ביום השלישי" שמחשבת אכילה חוץ לזמנו מפגלת, הרי שמחשיבה התורה את מחשבת חוץ לזמנו כאכילה חוץ לזמנו, ואמנם אם יאכלנו בפועל חוץ לזמנו לא יפסל בכך משום שכבר הוכשר בשעת זריקה ואינו חוזר ונפסל, אבל מכל מקום מחשבת אכילה נידונית כאילו כאילו בשעת העבודה כבר נעשה בו מעשה אכילה חוץ לזמנו ולכן מתפגל כל הזבח. ונחלקו רבי יהודה ורבנן בדין מחשבה כמעשה שרבי יהודה סובר שמאחר ומצינו בפיגול שמחשבה כמעשה יש לנו ללמוד סברא זו אף על מה שלא נאמר בדין פיגול וכגון מחשבת הנוח, ורבנן סוברים שלא חידשה התורה דבר זה אלא אלא דבר שיש בו דין פיגול שלגביו אמרה תורה מחשבה כמעשה. ולפי זה יש לבאר את דברי הגמרא שהוקשה לה שמתאחר ואין דין פיגול במחשבה על זריקה שלא במקומה אם כן לא יפסל הזבח כלל, ותירצה, כי כשם שלרבי יהודה מצינו במחשבת הנוח שאף על פי שאינה מפגלת מכל מקום פוסלת ומשום מחשבה כמעשה, הוא הדין לרבנן שאף הם סוברים שמחשבה כמעשה, וסוברים רבנן שלא רק במקום שחל דין פיגול נאמר דין מחשבה כמעשה אלא חידשה תורה דין זה על כל מחשבת אכילה וזריקה חוץ לזמנו, ולכן מחשבת אכילה חוץ לזמנו אף באופן שאינה מפגלת הרי היא פוסלת משום מחשבה כמעשה, כמו שפוסלת מחשבת הנוח לרבי יהודה מטעם זה.

6. הקשה הגר"א [תשובה קצ"ה, בשולי המכתב], מאחר וסובר ריש לקיש כשמואל שזריקה שלא במקומו כמקומו דמי בהכרח יש לו לסבור גם שזריקה שאינה מתירה את הבשר אינה מביאה לידי פיגול ואם כן מדוע נפסל הקרבן על ידי מחשבת פיגול שחישב בעת זריקה זו, וכאן לא שייך לפסול משום מחשבת הנוח שהרי אין הוא מחשב על זריקה שלא במקומה אלא בעת זריקה זו חישב לאכול הבשר חוץ לזמנו, והניח הדבר בצריך עיון גדול.

ובעין זה הקשה בשיטה מקובצת [אות ג.]: כיצד יפסל הקרבן על ידי מחשבת אכילה חוץ לזמנו בעת זריקה שלא במקומה, הרי לא שייך בזה מחשבת הנוח כיון שאף אם בפועל יניחו למחר לא יפסל בכך, משום מחשבת הנוח? ותירץ בשם